

Կամեցաւ կրել նա վասըն մեր,
Եւ վասըն մեր ետ ըզկեանս.
Եւ ոչ առ մեր սոսկ յանցանաց,
Այլ առ բնաւից էառ ցաւս:
Արդ կատարումն եհաա գործոյն.
Բարձումն եղև խիստ պարտեաց.
Մինչդեռ անձին պահեաց Քրիստոս
Ըզմեզս համայն մահացումաց:
Ո՛վ հնարք դեղոյ վասն յանցումաց,
Եւ փրկութիւն դերազանց.
Արդ հանապազ դրախտին վերնոյ
Ամենեցուն դրուէր են բաց:
Թորժամ վախճան եհաա գործոյն,
ԶՅիսուս կոչեաց Տէր առ իւր.
Եւ յարութեամբն Քրիստոսի՝
Այլ ևս առնել ինչ չըզոյր:
Քրիստոս փառօք յաղթանակաւ
Եւ մինչ յերկին վերամբարձ.
Անդ ինքն իշխան և կեցուցիչ
Յանկայ իւրոց սիրելեաց:

Ապա թողեալ զիւր ժողովուրդ,
Յըզել առ նա խոստումն ետ
Զիւր սուրբ Հոգին 'ի մըխիթար,
Եւ իւր կենաց կարապետ:
Ինքնին իսկ նոյն Հոգին այն սուրբ
Եւս և այսօր ընդ մեզ գոյ.
Ուսուցանել մեզ կայ պատրաստ
Զուզին հորդեալ յԱստուծոյ:

Այս է ահա դիպումսն այն հին:
Ամփոփես զայն 'ի սիրտ քոյ.
Իցեն ինչ հրաշքն փրկութեան
Մեղաւորին հնար դեղոյ:
Ընդունիցիս զայն իբր ըստոյզ.
Քոյով սըրտիւդ հաւատաս.
Քեզ իսկ ինքնին պատմեցի զայն
Եւ յանցողաց առ բնաւ դաս:
Ե՛կ ընկալիւր ըզփրկութիւն
Զոր Յիսուսին սէր բաշխեաց.
Թէ հաւատաս, ըստացիր զայն,
Յայնժամ հասցես դու կենաց:
Զի թէ միայն քարոզն այն սոսկ
Աժ քեզ զանդոյր հաշտութեան,
Ըզհին դիպումսն պատմեցիւր
Ամենեցուն որ ցանկան:

Քի յայտ տեսցեն ամենեքին
Թէ Յիսուսիւ փրկեցար.
Եւ ասացես դու համայնից.
Քրիստոս քոյ վասն եկն յաշխարհ:

Վաղ իսկ և փոյթ տեսցուք ըզնա,
Ըզնա տեսցուք անդ յերկին,
Եւ երգեսցուք ըզհինն այն վէպ
Որ ըզսիրոյ Յիսուսին:

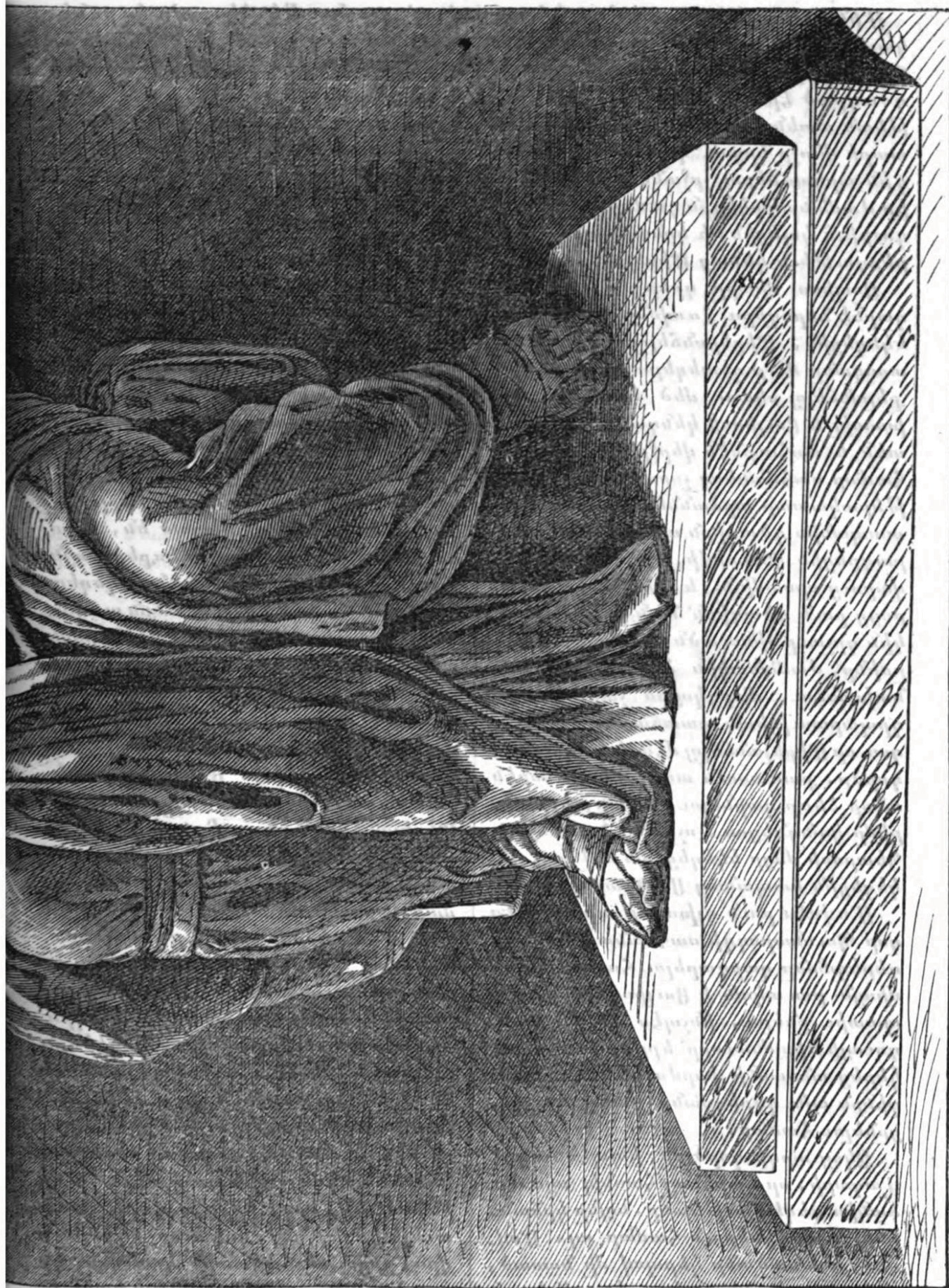
Թարգմ. Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ ԿԵՍԱՐԵԱՆ:

ՄՈՎՍԷՍ

ՄԻՔԵԼԱՆՃԵԼՈՅԻ

1505 տարւոյն սկիզբները Միքելան,
ճելոյ Պուոնարոզի հազիւ 29 տարեկան
էր. բայց արդէն գերահռչակ համբաւ
ստացեր էր իր Տիրամայր Գթոքեան
և Դաւիթ արձանին համար, որ հսկա-
յաձև կ'երևայ 'ի Փլորենտիա, իշխա-
նաց պալատին առջև: Այն ժամանակ
երկու տարի է 'ի վեր քահանայապետա-
կան գահին վրայ կը բազմէր Յուլիա-
նոս Տէլլա Ռովերէ, որ առաջ Ս. Պե-
տրոսի կապանաց եկեղեցւոյն ծիրանա-
ւորն էր, և յետոյ Յուլիոս Բ պապ ա-
նուանեցաւ, և որ ինչպէս ուրիշ բանե-
րու՝ նոյնպէս նաև փափաքող էր գեղա-
րուեստից պայծառութեամբ իր քահա-
նայապետութիւնը հռչակելու: Յուլիա-
նոս Սան Կալլոյ, անուանի ճարտարա-
պետը, պապին աչքն ու սիրտը Պուո-
նարոզիեայ նորափայլ մեծութեանն վը-
րայ դարձուց. և պապն ալ բնաւ չդան-
դաղեցաւ զինքը կանչելու և 'ի Հռովմ'
քովը պահելու, ուր Միքելանճելոյ դա-
տարկ ժամանակ կ'անցընէր, մինչդեռ
Յուլիոս Բ մտքէն կ'որոճար թէ ինչպի-
սի գործ յանձնէ այն մեծ արուեստա-
ւորին: Վերջապէս որոշեց յանձնել ի-
րեն հսկայագործ շիրմի մը գծագիրը,
զոր միտք ունէր իրեն համար կան-
գնելու:

Մինչև այսօր կ'երևայ Յուլիոս Բ՛ հոյա կապ շիրիմն յեկեղեցին կապանաց Ս. Պետրոսի, բայց ոչ այն՝ զոր Պուռնարողդի գծագրած էր նոյն պապին կենդանութեան ատեն, այլ այն՝ զոր քառասուն տարի վերջը կրցաւ կատարել, ցաւագին արկածներու շրջանէ մը ետեւ, զոր իր ժամանակակիցքն յաւերսնի ողբերգութիւն կոչեցին, և կրնար ըսուիլ՝ ողբերգութիւն կենաց Միքելանճելոյի:

Յուլիոս միտքը դրեր էր որ ձեռք զարնէ նորոգելու Հռովմայ Ս. Պետրոս եկեղեցին, Միքելանճելոյի գծագրած տապանը մէջը զետեղելու համար. Միքելանճելոյ սկսաւ մեծ եռանդով աշխատիլ և Յուլիոսի կենդանութեան ատեն և մահուրնէն վերջը՝ այս գործոյս համար սահմանեալ չորս ամբողջ և ութ թերակատար արձաններ հասուց: Սոյն տապանին գծագիրն այլևայլ ոճով ստորագրեցին Քոնտիվի, Պուռնարողդեայ վարուց պատմին, և Գէորգ Վազարի. բայց բուն գծագիրն՝ նոյն իսկ հեղինակին գրչաւը շինուածն էր: Բայց ինչպէս ըսինք, ժամանակին ձախորդութեան, նախանձու, մարդկային չարութեան, զրպարտութեան պատճառաւ պէտք եղաւ որ Միքելանճելոյ մէկդի թողու նոյն գործը, քառասուն տարի վերջը նորէն անոր ձեռք զարնելու համար, երբ շիրիմը կանգնեցաւ, ոչ թէ Հռովմայ Ս. Պետրոսի մայր եկեղեցւոյն մէջ, այլ յեկեղեցին կապանաց Ս. Պետրոսի:

Մովսէս բուն գլխաւոր արձանն էր զոր Պուռնարողդի սահմանած էր նոյն գերեզմանը զարդարելու համար, և որ միայն բաւական է Յուլիոս Բ՛ շիրմին պատիւ ընելու, ինչպէս ըսաւ Մանդուայի ծիրանաւորը՝ երբ Պօղոս Գ՛ն ընկերեց անուանի վարժապետին տունն, զինքն այն գերեզմանը շինելէ ետ կեցրնելու համար:

Չկայ արդի գործ մը, ինչպէս կը գրէ Վազարի, որ կարենայ հասնիլ այս արձանիս գեղեցկութեանը. նոյնը կրնանք ըսել նաև հիններուն համար ալ: Մովսէս, ամենածանր կերպով մը նստած, մէկ բազուկը դրած է տախտակներուն

վրայ՝ զորոնք մէկ ձեռքովը կը բռնէ, և միւսովն ալ բռնած է մօրուքը, որ մարմարինին վրայ երկայնած և ձգուած և այնպէս մը փորուած է, որ թելերը, որոնք քանդակագործութեան դժուարագոյն մասն են, ամենանուրբ կերպով զատուած են, և այնպէս փափուկ և արձակ են՝ որ անկարելի կ'երևայ թէ երկաթը վրձնոյ փոխուած չ'ըլլայ. ասկէ զատ, դէմքին վրայ այնպիսի գեղեցկութիւն մը կայ, որ երբ նայիս, կարծես թէ փափաք կ'ունենաս իր քոյն ուղելու որով երեսը ծածկես. այնչափ փայլուն ու լուսաւոր կ'երևայ նայողին, և այնպէս լաւ դրոշմուած է մարմարինին վրայ այն աստուածեղէն հոգին՝ զոր Աստուած անոր ամենասուրբ դէմքին վրայ ծաւալած էր. նոյնպէս նաև զգեստը ծակ ծակ փորուած և ծայրերը դեղեցիկ ծալքերով վերջացած են, շղատ բազուկները և ոսկրոտ ձեռքերը այն աստիճանի կատարելութեան ու գեղեցկութեան հասած են, և սրունքն ու ծրնկերը և ոտքերը՝ հանդերձ կօշիկներովն այնպէս վայելուչ ձև մը առած են, և բովանդակ գործն այնպէս կատարեալ շինուած է, որ Մովսէս (բուն Գէորգ Վազարիի խօսքերն են) կրնայ քան զամեն ատեն հիմա Աստուծոյ բարեկամ կոչուիլ, որովհետեւ ուղեց Աստուած Միքելանճելոյի ձեռքով ուրիշներէն առաջ մէկ տեղ ժողովել և պատրաստել անոր մարմինը՝ յարութիւն տալու համար:

Այն մերկ ըմբշական բազուկներն, և ձեռաց ջիղերն ու երակները բաւական են ցուցնելու թէ Միքելանճելոյ ինչպիսի ջանիւք մշակած է անդամազրնութեան արուեստն: Դէմքին գիծերն ու զլիւսն շրջանն այնպիսի զարմանալի ձևով են՝ որ նայողին վրայ անբացատրելի տպաւորութիւն մը կ'ընեն: Քիչ մը նեղ է ճակատը, շատ մը ուռուցիկ կնճիռներով. այտերուն ոսկրներն դուրս ինկած են, որով երեսին վարի մասն աւելի կը լայննայ. գոգաւոր աչքերուն վրայ ցրցուած ճակատին կամարքը կը բարձրանան. քիթն՝ որ աւելի կարծ է,

դուրս ցրցուած է, նոյնպէս նաև բերանն նեղ է աւելի: Մօրուքն՝ այտերէն, չրթունքներէն ու կզակէն վար մինչև կուրծքը կ'իջնայ: Գլուխը մեղմով մը դէպ 'ի մէկ կողմ՝ դարձուցած է, իբր ժողովուրդը դիտելու և ահեղ ու սպառնալից նայուածքով զինքը սանձելու կերպի մէջ. կ'երևայ որ քիչ մը վերջը՝ փայլակի, որոտման աւ մրկի պէս իսրայէլեան անաստ ժողովրդեան վրայ պիտի թափէ իր բարկութիւնը: Միով բանիւ, իրաւամբք Մովսէսն՝ փորեն տեսն մեծ վարժապետին զլուխ գործոցն համարուած է:

Միքելանճելոյ Պուոնարոզդի մեծ քանդակագործ, նկարիչ և ճարտարապետ, և որ քան զամեն բան վեր է, առաքինի քաղաքացի մը եղաւ, և ոչ միայն խաղաղութեան արուեստով, այլ և պատերազմի ժամանակ՝ իր քաջութեամբն օգնեց հայրենեաց: Իր շքեշ ձեռագործներն այնչափ հրուշակ հանած են աշխարհիս ամեն դին, որ չկայ ճանապարհորդ մը որ չփափարի ու չբնառէ անոր ձեռաց արդիւնքներն տեսնել և անոնց գեղեցկութեամբն զմայլիլ: Միքելանճելոյ Պուոնարոզդի իրաւամբ իտալիոյ շքեղագոյն փառքերէն մէկն է:

ՀԻՆԳԻ ՇԱՐԱԹ ՕԳԱՊԱՐԿԻ ՄԷՁ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՑ ԱՆԳՂԻԱՑԻՈՑ
ՅԱՓՐԻԿԷ

(Տես երես 345)

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

Փորորկի նշաններ. — Լուսնին երկիրը. — Ափրիկեան երկրին ապագայն. — Վերջին ժամուն մեքենայն. — Արևմտին տունն երկրին տեսարանը. — Տեկաբանութիւն և կենդանաբանութիւն. — Փորորկի. — Կրակէ գօտին. — Աստղագագդ երկինքը:

— Ահաւասիկ ինչ ըսել է, ըսաւ ճոյ, լուսնի որդիք ձեռնալ առանց անոր

հրամանին: Քիչ մնաց մեզի հոն տեղը ձախորդ խաղ մը կը խաղար: Չըլլայ որ, տէրս, քու բժըշկականութեամբդ անոր համբար վտանգի մէջ դրած ըլլաս:

— Իրաւցընէ, ըսաւ որսորդը, այդ քաղէհի սուլգանը ո՞վ էր:

— Ներ գինարբու մը կիսով չափ մեռեալ, պատասխանեց տղոգորը, որուն կորուստը շատ զգալի պիտոր չըլլայ: Սակայն այս բանիս բարոյականը այս է, որ փառքը անցաւոր է, և անոնց շատ կապուելու չէ:

— Շատ գէշ, պատասխանեց ճոյ. ատիկայ ինծի շատ ախորժելի էր: Երկրպագութիւն ընդունիլ. ըստ քմաց երկնային ըլլալ: Բայց ինչ կ'ուզես. լուսինը երևան ելաւ, կարմիր և բոլորովին կարմիր, որ բարկացած ըլլալուն նշան էր:

Այս և ասոր նման խօսակցութեանց ժամանակ, որոնցմով ճոյ գիշերային աստղին վրայ բոլորովին նոր եղանակաւ իր դիտողութիւնները բրաւ, երկինքը հիւսիսային դին թանձր ամպերով կը զիզուէր, չարագոյթ ու թանձր ամպեր. բաւական սաստիկ քամի մը, գետնէն երեք հարիւր ոտք բարձրութեամբ ամբարած, զվիկտորիան դէպ 'ի հիւսիս-հիւսիս-արևելք կը մղէր. իր վրայէն կապտագոյն կամարը պարզ ու ջինջ էր, սակայն ծանրութիւն մը կ'ազդէր:

Ճանապարհորդը իրիկուան ժամը ութին երկայնութեան 32°, 41' կը գտնուէին, և լայնութեան 4°, 17'. մըթն ոլորտի հոսանքները, մօտալուտ փոթորկի մը ազդեցութեամբ, առ ժամ երեսունէն մինչև երեսունուհինգ մղոն երազութեամբ կը քշէին զիրենք: Իրենց ոտից ներքեւ Մֆուդոյի անհարթ և արգասաւոր դաշտերը արագաբար կը սահէին: Տեսարանը հիանալի էր, ուստի և ճանապարհորդը հիացմամբ դիտեցին զայն:

— Բուն լուսնի աշխարհին մէջ ենք, ըսաւ տղոգոր Ֆերկըսըն, վասն զի այդ անունը հնուցմէն առած ըլլալով ցայսօր պահած է. անշուշտ անոր համար